

A mosaic depicting St. Stephen, a young man with a golden halo, wearing a white and blue robe. He is shown in a dramatic, almost floating position, surrounded by a chaotic scene of destruction. In the background, a city is being consumed by fire, with several hands reaching out from the flames. The sky is filled with dark, swirling clouds and a large, dark, winged figure, possibly a demon or a fallen angel, flying towards the left. The overall style is reminiscent of medieval or Byzantine art.

Stephen J. Binz

Panorama Bible

STARÝ ZÁKON

Studium

Stephen J. Binz

Panorama Bible

STARÝ ZÁKON

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Binz, Stephen J., 1955-

[Old Testament. Český]

Panorama Bible. Starý zákon / Stephen J. Binz ; z anglického originálu
Panorama of the Bible - Old Testament ... přeložil Jiří Gračka. – V Praze :
Karmelitánské nakladatelství, 2024. – 173 stran. – (Studium ; svazek 13)
Název orig.: Panorama of the Bible
Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.

ISBN 978-80-7566-473-0 (brožováno)

* 27-242 * 27-232/-236 * 27-236.5 * 27-277 * 27-278 * 27-277.2

* 2-474-256-277 * 2-231 * (048.8)

– Bible. Starý zákon

– biblické texty

– biblické události

– biblické postavy

– biblické studium

– biblická teologie

– biblická exegeze

– biblická interpretace

– biblické citáty

– monografie

2-23/-27 - Bible. Bibliстика [5]

*Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU
je bez souhlasu nositele práv zakázána.*

© 2016 by Order of Saint Benedict

This book was originally published in English by Liturgical Press, Saint John's
Abbey, Collegeville, Minnesota 56321, U.S.A., and is published in this edition
by license of Liturgical Press. All rights reserved.

Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2024

ISBN 978-80-7566-473-0

OBSAH

Předmluva	7
Kapitola první Počátky Izraele	11
Kapitola druhá Základní smlouva Izraele	33
Kapitola třetí Od dobytí země ke království	51
Kapitola čtvrtá Rozdělení, vyhnanství a obnova	71
Kapitola pátá Písně a příběhy Izraele	93
Kapitola šestá Mudroslovná tradice Izraele	115
Kapitola sedmá Vzepřít se časům	133
Kapitola osmá Naděje v budoucnost	155
Poznámka k českému vydání	173

PŘEDMLUVA

V každé kultuře si lidé kolem stolu vyprávějí příběhy. Jako jednu z milých vzpomínek na dětství si uchovávám nedělní večere u prarodičů. Celá naše rodina – tety a strýcové, bratrance a sestřenice – se scházela k jídlu a prarodiče nám u stolu vyprávěli příběhy z minulosti. Když se dnes za těmito okamžiky ohlížím, poznávám, že příběhy, které nám u jídla vyprávěli, tvoří podstatnou část toho, kým jsem. U rodinné večere jsem si uvědomoval, jak naše rodina vznikla a kde je v tomto příběhu mé místo, a poznal jsem i rodinné tradice, na které jsem pak v životě navazoval a přetvářel je.

Také naše Boží rodina si svůj příběh vypráví kolem stolu. Pro starověké Izraelity byla velikonoční večere jednou z příležitostí, kdy si předávali příběh své záchrany: že byli otroky a Bůh je vysvobodil, že je vedl zkouškami pouště, až je přivedl do země, kde mohli žít jako svobodný lid. Pro Ježíšovy učedníky pak ono posvátné jídlo, u kterého se vypráví o minulosti a kde kolem stolu spojujeme s tímto příběhem spásy svůj vlastní život, představuje eucharistie.

Kdykoli vezmeme do ruky Bibli a čteme z ní, na takové rodinné stolování se připravujeme, anebo na setkání kolem stolu s potěšením vzpomínáme.

Bible nám slouží jako rodinné album, jako truhla ukrývající starobylé rodinné poklady. Je to literatura Božího lidu, kniha církve. Když uvažujeme nad slovy Písma, ať už s ostatními, anebo v tichu samoty, dozvídáme se, kdo jsme, odkud pocházíme a kam směřujeme. Objevujeme pravdy, které drží naši rodinu víry pohromadě, a učíme se, co znamená žít jako člen této rodiny.

Bibli tedy otevíráme, abychom si vyslechli svůj příběh. Dějiny spásy zahrnují to, co Bůh vykonal v minulosti, i to, co pro nás dělá nyní a co vykoná v budoucnosti. Někdy nám ale uniká celkový obraz. Většinou známe jednotlivé postavy a události velkého příběhu o Bohu a lidstvu – nechápeme ale, jak do sebe celek Bible zapadá. Když se ovšem soustředíme výhradně na jednotlivé dílky příběhu, uniká nám celkový děj a to, jak se jednotlivé nitky vyprávění proplétají, aby společně utkaly podivuhodný Boží plán.

Bible je velkolepá knihovna s třiasedmdesáti knihami. Ještě důležitější je ale to, že tato úžasná rozmanitost knih vytváří jedinou tradici a jediný příběh spásy. Tato jediná Bible, základní knihovna Abrahámových potomků, je i knihou církve. Přestože se skládá z mnoha knih a využívá různé literární druhy, je Bible jako celek jedno vyprávění o tom, jak Bůh vykoupil svět. Praotcové a pramatky, proroci, soudci, králové, kněží, apoštolové i evangelisté – ti všichni mají v této inspirované knize života své místo.

Biblický příběh vykoupení zahrnuje celý svět a předkládá nám Boží záměry a touhy, které dávají lidskému životu soudržnost, smysl a cíl. Je to úžasné vyprávění, které nám vysvětluje, jak se věci mají, jak k nim došlo a jak všechno nakonec dopadne. Tento příběh začíná stvořením a končí obnovou všech věcí v novém stvoření, k němuž jsme určeni. A mezi tím před námi předestírá výklad celých lidských dějin. Naučit se panoramatickému pohledu na Bibli nám umožňuje žít v tomto vyprávění a objevovat skutečný příběh, jehož součástí tvoří život každého z nás.

Toto panorama Bible, předkládané ve dvou svazcích – jednom věnovaném Starému a druhém Novému zákonu – tedy nabízí pohled na Bibli z ptačí perspektivy. Než se

vydáme na cestu, prostudujeme si mapu, a podobně si nejprve zmapujeme Písmo, abychom později při dalším studiu mohli zkoumat bohatství jednotlivých biblických knih. V Bibli se nenajde jediná kniha, kterou by šlo uspokojivě vykládat odděleně od ostatních. Až ústřední témata, která se vinou celým Písmem, nám poskytují celkový obraz, díky němuž můžeme lépe docenit detaily.

Dva svazky panoramatu Bible patří k sobě. Společně totiž popisují jedno rozvíjející se drama. Jak píše svatý Augustin: „Nový zákon se skrývá ve Starém a Starý zákon se odhaluje v Novém“ (*O Duchu a Písmu* 15,27). Písma Izraele i spisy prvotní církve jsou pro plné pochopení Božího spásnosného plánu nezbytné. Obojí je pro křesťanské čtenáře důležité, protože teprve společně jsou obě části Bible slovem Páně.

Když pochopíme, že Bible je naše literatura, můžeme do příběhu vstoupit osobně a nahlížet svůj život jako účastník velikého vyprávění o spáse. Při procházení tímto panoramatem tedy bude na každém čtenáři, aby si neustále kladl osobní otázky: Jaké je v tomto velikém příběhu o Bohu a lidstvu moje místo? Jak do tohoto vyprávění o spáse dnes vstupují? Jak tato inspirovaná literatura utváří můj život a jak mě formuje v člověka, kterým jsem od svého stvoření povolán se stát? Čím lépe dokážeme v celém dramatu vidět jedno veliké vyprávění o spáse a čím lépe se pak v tomto příběhu najdeme, tím lépe budeme také Písmo uvádět v život a tím lépe se zapojíme do Božího poslání.

KAPITOLA PRVNÍ

POČÁTKY IZRAELE

(PENTATEUCH)

Pentateuch, předmět těchto prvních kapitol, znamená úvodních pět knih Bible: Genesis, Exodus, Numeri, Leviticus a Deuteronomium. Slovo „pentateuch“ pochází z řečtiny a znamená „pět svitků“. V hebrejštině se tyto knihy označují jako Tóra, což lze nejlépe přeložit jako „výuka“ nebo „poučení“. Tóra představuje ustavující listinu Izraele jako národa i náboženství. Obsahuje přitom mnoho nejrůznějších literárních forem: poezii, legendy, genealogii, právní texty nebo eposy z dějin národa.

Tyto knihy se připisují Mojžíšovi, což znamená, že je ústřední postavou a autoritou, která za texty stojí. A skutečně vystupuje v téměř každé kapitole posledních čtyř knih. Zato první kniha, Genesis, se o něm vůbec nezmiňuje. Představuje však jakousi přípravu a nahlédnutí do ústředních událostí, které pak budou následovat.

Bible tedy začíná zasazením příběhu o minulosti Izraele do širšího kontextu celého světa. Prvních jedenáct kapitol knihy Genesis se pokouší odpovědět na některé nejzákladnější životní otázky ohledně původu světa nebo smyslu dobra a zla i Božího záměru s lidstvem.

Co si Bůh přeje pro své stvoření

Bible jako celek – od první knihy Genesis až po poslední knihu Zjevení – vyjadřuje Boží touhu nabídnout světu

plnost života. Úvodní dvě kapitoly vyprávějí o tom, že Bůh „na počátku“ stvořil „nebe a zemi“ (Gn 1–2). A poslední dvě kapitoly zase hlásají, že Bůh zakládá „nová nebesa a novou zemi“ (Zj 21–22). Tyto kapitoly tak celé biblické vyprávění o spáse světa rámuje. Proces, který si Bůh přál od samého počátku, se naplňuje tehdy, když je celé stvoření podle Božího plánu přivedeno k dokonalosti a oslaveno.

První kapitoly knihy Genesis nám ukazují Boží záměr pro zemi. V úvodním vyprávění o stvoření se Bůh představuje jako ten, kdo stvořil vše, co existuje. Vyprávění je uspořádáno podle typického židovského týdne – po šesti dnech práce následuje šabat a odpočinek. Svět se vykresluje jako dílo velikého řemeslníka, který pracuje s tvůrčí zručností a pak si odpočine, aby se z díla radoval.

První tři dny se popisují jako dny oddělování: světla od temnoty, oblohy od vody a vody od souše. Další tři dny jsou potom zobrazeny jako dny osídlení: slunce, měsíc a hvězdy, ptáci na nebi a ryby v moři i zvířata a lidé, kteří zemi začínají obývat. Přirovnáme-li to ke stavbě chrámu, dalo by se říci, že božský stavitel tráví tři dny stavbou svatého místa a pak tři dny jeho vybavováním. A sedmý den pak Bůh odpočívá a toto „velmi dobré“ stvoření oceňuje, když sedmý den požehná a učiní jej svatým.

Šest dní stvoření

den	oblast	tvorstvo	den
1	den a noc	slunce, měsíc a hvězdy	4
2	obloha a vody	ptáci a ryby	5
3	souš	zvířata a lidé	6

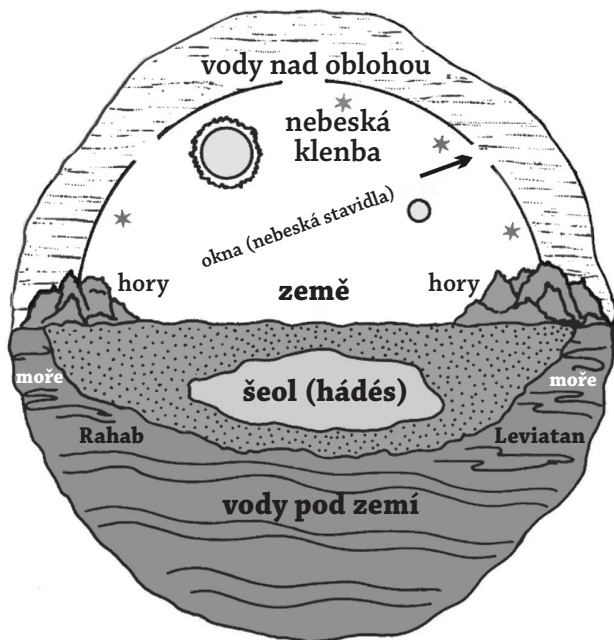
Veškerá pozornost se v tomto vyprávění o stvoření zaměřuje na Boha, jedinou nestvořenou skutečnost. Jedině Bůh je božský a věčný, a tak mocný, že jeho pouhá vůle působí vznik stvoření. Slovo Božího příkazu, jeho „Buď...“ i opakované „Ať...“, vytváří svět vyznačující se řádem a harmonií. Jedině tento Bůh, příčina a zdroj všech věcí, je hoden úcty.

Sedmidenní rámeček Božího stvoření, stvoření muže a ženy k Božímu obrazu, Boží procházení se s nimi po zahradě i zakázaný strom poznání – to všechno je obrazné vyjádření toho, co si Bůh pro své stvoření přeje ze všeho nejvíc. Bůh si od stvoření nedrží odstup, ale vládne nad ním hluboce osobním způsobem. Činí ze zahrady místo svého přebývání s člověkem, a protože ten se nadále množí a zaplňuje zemi, Bůh si přeje, aby se tímto Božím příbytkem stala celá země.

Číst tyto příběhy jako pouhé historické informace by znamenalo umenšovat jejich významové bohatství a hloubku pravdy, která je v nich obsažena. Jejich autoři totiž nepíší tak, jak by to dělali novináři, vědci nebo historici. Příběhy předpokládají primitivní světonázor starověkého Blízkého východu. Zemi, jak si ji představovali, tvořil plochý povrch krytý kopulí zvanou nebeská klenba, která propouští déšť a sníh. Země podle nich byla vyvýšená nad mořem i nad vodami pod ní.

Zahrada v Edenu se popisuje jako Boží svatyně, kde je Bůh doma a kde žije v harmonii se stvořením. Podobně jako do starověkých chrámů se do ní vstupuje z východní strany, kde vstup střeží cherubové. Boží příkaz, aby ji člověk (hebrejsky *'ādām*) „obdělával a chránil“, používá v hebrejském originálu stejná slovesa, jaká se v pozdějších textech objeví při popisu povinností izraelských kněží při svatostánku. Lidé jsou tedy Bohem určeni k tomu, aby jako kněží sloužili v této zahradě-svatyni s přímým přístupem k Bohu.

Třetí nebe

Podobně propůjčuje stvoření k „Božimu obrazu“ muži a ženě také královské postavení. Ve starověkém světě jiných kultur se Boží obraz spojoval právě s králem. Lidé věřili, že vládce je živým obrazem božského panovníka. V Izraeli se toto královské postavení potvrzuje, když Bůh muži a ženě svěřuje vládu nad vším živým a ustanovuje je, aby po vzoru Boží péče a spravedlnosti vládli Božimu stvoření. Protože jsou muž a žena plodní a jejich potomci se šíří po celé zemi, mají také v celém stvoření šířit Boží vládu. Původním Božím záměrem pro lidské bytosti tedy je, aby byly královskými vládci nad celou zemí a královstvím kněží.

Je tedy zřejmé, že zprávy o stvoření se nezabývají ani tak otázkou „jak“ svět vznikl, jako spíše důležitější otázkou „proč“ byl stvořen. Jsou to působivé meditace o smyslu stvoření. Starověcí pisatelé se rozhodli předávat pravdy, které poznali, formou příběhů a tyto příběhy o stvoření jsou velmi zdařilým pokusem vyjádřit základní pravdy o bytí a životě. Lidé si těchto příběhů už tisíce let váží, protože chápou, že tyto texty se zabývají těmi nejhlubšími a nejdůležitějšími otázkami lidského života: Jaký je náš smysl? Jaký je Bůh? Jakými nás chce mít?

Z popisu stvoření v první knize Mojžíšově se dozvídáme mimo jiné tyto základní pravdy:

- Na rozdíl od představ o mnoha bozích u jiných národů existuje jediný nejvyšší Bůh.
- Bůh je prvotní příčinou bytí všeho, co existuje.
- Slunce a měsíc nejsou bohové, jak věří jiná náboženství, ale součást Božího stvoření.
- Všechno stvoření je dobré a lidé v tomto dobrém stvoření představují vrchol.
- Muži a ženy jako sobě rovní jsou stvořeni k obrazu milujícího Boha.
- Lidé jsou spolutvůrci Božími a správci země.

Boží plán narušený lidským hřichem

Po prvním příběhu o stvoření následuje druhý příběh, který obsahuje i vyprávění o hříchu. Redaktor Genesis se rozhodl zařadit do knihy oba tyto příběhy o stvoření, protože obou si lidé v jeho komunitě dlouhodobě cenili jako vyjádření pravdy o Bohu a lidstvu.